

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЧИ БУДЕ ВЗИМКУ ТЕПЛО ТА СВІТЛО? СЕРПЕНЬ 2022

German
Economic
Team

ПІДГОТУВАЛИ:

Гліб Вишлінський, виконавчий директор
Марія Репко, заступниця директора
Юрій Гайдай, старший економіст
Дмитро Горюнов, старший економіст
Максим Самойлюк, молодший економіст

Дякуємо Євгену Червяченко за внесок у розділ «Опалювальний сезон»
та Ганні Сахно у за внесок у розділ «Ринок праці»

Дата:

Серпень 23, 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Зміни щодо військових дій	5
2. Економічний розвиток	7
3. Монетарний та фінансовий сектори	9
4. Фіскальний сектор	12
5. Ринок праці	16
6. Спеціальна тема. Опалювальний сезон	20

Центр економічної стратегії – незалежний центр досліджень державної політики. Завдання ЦЕС – підтримка реформ в Україні з метою досягнення стійкого економічного зростання країни. Центр робить внесок у розробку стратегії економічного зростання України, здійснює незалежний аналіз найбільш важливих аспектів державної політики, а також працює над посиленням громадської підтримки реформ. Заснований у травні 2015 року.

Наші принципи:

- Економічна свобода (лібералізація, дерегуляція, приватизація)
  - Вільна та чесна конкуренція
  - Менша роль держави за підвищення її ефективності
  - Інформаційна прозорість та свобода слова
  - Верховенство права та захист приватної власності
  - Здорові та стабільні державні фінанси
  - Економіка, що створена на засадах знань.
-

Для більш детальної інформації про ЦЕС просимо звертатися до В'ячеслава Ноздріна, директора з комунікацій (тел.: (044) 492-7970, office@ces.org.ua).

Також запрошуємо відвідати наш сайт www.ces.org.ua та слідкувати за нами у соціальних медіа [facebook.com/cesukraine](https://www.facebook.com/cesukraine) чи twitter.com/ces_ukraine.

Німецька економічна група, що фінансується Федеральним міністерством економіки та енергетики Німеччини, консультує уряди України, Білорусі, Молдови, Грузії та Узбекистану з питань розробки і вдосконалення економічної політики та сталого розвитку економіки. Крім того, в рамках проектів також працює в інших країнах за обраними темами. Реалізація проектів доручена консалтинговій фірмі Berlin Economics.

За детальною інформацією завітайте на сайт GET (<https://www.german-economic-team.com/>) або звертайтеся до Гарі Полюшкіна, проектного менеджера в Україні poluschkin@berlin-economics.com.

Думки та висновки з цього дослідження належать їх авторам і не обов'язково репрезентують позицію організації, яка надає підтримку.

ВСТУП

Економічна активність в Україні продовжує відновлюватись. Більшість зупинених раніше підприємств відновила роботу (причому половина – у повному обсязі), їх фінансова стійкість покращується. Деякі компанії навіть роблять капітальні інвестиції. Очікування ділової активності в липні були більш оптимістичними, ніж у червні і навіть у січні.

Головною економічною новиною останнього місяця стало розблокування частини морських торговельних портів для експорту зернових. Україна, Росія, Туреччина та ООН домовились про гарантії безпеки для торговельного судноплавства. І хоча наступного дня в Одесу «прилетіло», морський експорт зернових справді розпочався. Розблокування портів принесе економіці 5,5 млрд дол. в 2022 році, як порахували в KSE Агроцентрі. Наразі угода підписана на 120 днів та включає лише порти Одеської області, але згодом вона може бути продовжена та може включити порти Миколаєва.

Втім, причин для песимізму теж вистачає. Збитки від війни зростають. Виробництво у металургії скорочується; зупинилось ще одне підприємство із видобування залізної руди. Платіжний баланс все ще дефіцитний (хоча з новим курсом гривні до долара ситуація повинна змінитись). Зростання цін дещо сповільнилось, але загалом за результатами року інфляція складе не менш 30% (за останні 25 років більше було лише в 2015 році). Через високу облікову ставку почались проблеми в деяких банках. Експортери майже не отримували відшкодування ПДВ. Надходження іноземної фінансової допомоги дещо скоротилось.

Крім того, дуже непростою є ситуація на ринку праці. Близько третини українців зараз не мають роботи, причому серед внутрішньо переміщених осіб ця частка майже вдвічі більша. Через це на ринку зараз домінують роботодавці – бажаючих працювати більше, ніж вакансій. Це стосується навіть ринку, який не залежить від фізичних активів та в якому найбільший відсоток компаній, що здійснили релокацію – ІТ.

В енергетиці змішана картина. З одного боку, завершилась криза на ринку пального та збільшується експорт електроенергії до Європи. З іншого боку, агресор відновив удари по Запорізькій АЕС, найбільшій в Європі атомній станції, та лініях електропередач, що з'єднують її з енергосистемою України. Тим самим він намагається чи то вдатись до ядерного шантажу, чи то від'єднати станцію від системи та спробувати приєднати через Крим до енергосистеми Росії. Окрім очевидних ризиків для радіаційної безпеки, це буде великим ударом по пропозиції електроенергії в Україні, що особливо критично напередодні опалювального сезону.

Про це – в спеціальній темі цього випуску. На перший погляд, ситуація виглядає непогано. Накопичення енергоресурсів відбувається приблизно тими ж темпами, що в попередні роки, при тому, що попит зменшився на 40% як у промисловості, так і в житлово-комунальному господарстві. Втім, основні ризики для опалювального сезону лежать не в сфері забезпечення ресурсами, а у фізичній небезпеці інфраструктури. Росія може відновити удари по електричних та теплових станціях, коли вони найбільше потрібні.

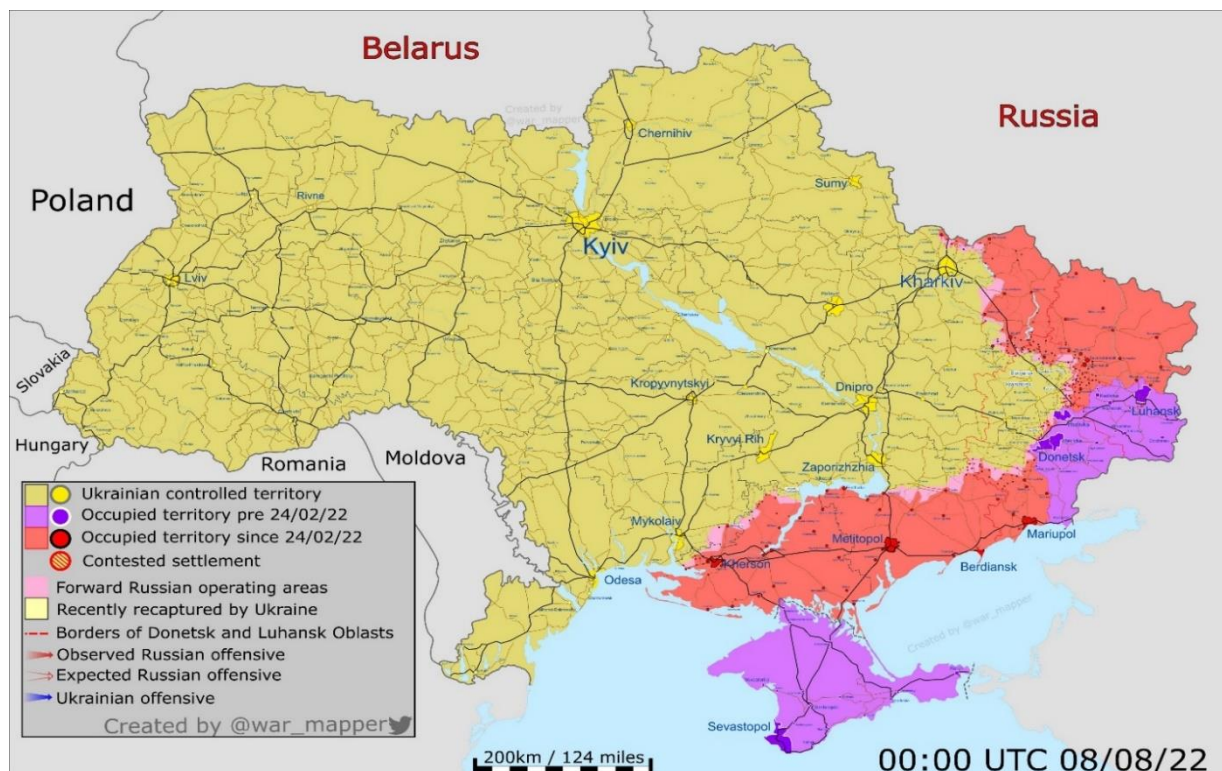
1. ЗМІНИ ЩОДО ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

За останній місяць ситуація на воєнних фронтах не змінилася суттєво. Російська армія продовжує тиснути у Донецькій області, однак успіху не має. Вочевидь стурбовані широко анонсованим українськими високопосадовцями контрнаступом України на Півдні, російські війська стягнули значні сили до Херсонської та Запорізької областей. Ймовірно, саме південний напрямок стане центром уваги у найближчі тижні.

Надання партнерами реактивних систем залпового вогню HIMARS, M270 та MARS II відновило можливість України уражати важливі об'єкти в тилу росіян після того, як боеприпаси до систем типу «Точка-У» та «Ураган» були значною мірою вичерпані. Ключовою перевагою переданих Україні західних систем є їхня точність, завдяки якій українські ракетні війська змогли суттєво пошкодити мости через Дніпро та знищити значну кількість російських військових складів. Найбільш ефектними стали вибухи 9 серпня на російській авіабазі поблизу Новофедорівки в окупованому Криму, внаслідок яких не менше 9 літаків було знищено. Що саме спричинило вибухи – ракетний удар, диверсія чи російське “головотяпство” – достеменно невідомо, однак сам факт такої катастрофічної за наслідками події у глибокому тилу росіян є великим успіхом України.

Незважаючи на російську провокацію з ракетним обстрілом порту Одеса, 1 серпня запрацювала «зернова угода», в рамках якої перший корабель, завантажений українським збіжжям, вирушив до пункту свого призначення. Протягом серпня кораблі заходили та виходили з визначених українських портів без ексцесів, однак усе тримається на хиткому виконанні росіянами взятих на себе зобов'язань, що може змінитися будь-якої миті.

Рис. 1. Російське вторгнення станом на 8 серпня 2022 року

Джерело: @war_mapper на основі інформації з відкритих джерел

Збитки. Оцінка прямих збитків України від війни склала 113,4 млрд дол¹. Це на 17,9 млрд дол. більше порівняно з оцінкою місяць тому. Але такої великої кількості нових руйнувань не відбулось, а зростання пов'язане з корегуванням методології. Більша частина суми зростання складається зі збитків житлового фонду (+11 млрд дол.), інфраструктури (+3,8 млрд дол.) та активів підприємств (+1,5 млрд дол.). Зокрема, зростання останньої групи відбулось через перехід непрямого розрахунку втрат малого бізнесу від найбільших міст до цілих областей, а також включення оцінки пошкоджених активів ФОПів.

Непрямі втрати оцінені ще в 130,4 млрд дол. (зростання на 3,6 млрд дол.). Це втрата доходів та додаткові витрати за припущення, що відновлення займе 21 місяць. Якщо відновлення затягнеться, сума оцінки втрат зросте. Найбільших непрямих втрат зазнали різні галузі продуктивного сектору — промисловість, сільське господарство та торгівля, а також енергетика. Також чималими непрямими втратами відзначений сектор соціального захисту (оскільки війна збільшила соціальне навантаження), тоді як фізичні (прямі) збитки в цьому секторі незначні.

Оціночна сума потреб для відновлення становить 196,4 млрд дол. (зростання на 31,3 млрд дол.) та складається з відновлення активів та відновлення діяльності².

Таблиця 1. Втрати та потреби у відновленні

Тип майна	Прямі втрати, млрд дол.	Непрямі втрати, млрд дол.	Потреби у відновленні, млрд дол.
Житлові будівлі	47,8	3,5	75,3
Інфраструктура	35,1	18,7	51,1
Активи підприємств, промисловість	9,7	30,3	19,7
АПК та земельні ресурси	4,3	23,4	17,5
Соціальний захист	0,3	6,4	6,7
Транспортні засоби	2,7	0,4	5,0
Освіта	3,9	2,1	4,8

¹ <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-infrastrukturi-zroslo-do-113-5-mlrd-minimalni-potrebi-u-vidnovlenni-zruynovanih-aktiviv-nablizhayutsya-do-200-mlrd/>

² Перший компонент розраховується як сума прямих втрат, скоригована на можливе зростання цін та принцип Build Back Better. Цей принцип передбачає, що активи будуть відбудовуватись не такими самими, а з врахуванням новітніх вимог щодо безпеки, енергоефективності, інклюзивності тощо. Другий компонент складається з повної суми додаткових витрат та потреб на поповнення робочого капіталу для відновлення втрачених обсягів діяльності.

Торгівля	2,1	23,3	3,9
Енергетика	1,8	11,6	3,5
Охорона здоров'я	1,6	2,7	2,5
Культура, туризм, спорт	1,3	4,3	2,3
Житлово-комунальне господарство	1,3	2,3	1,7
Адміністративні будівлі	0,9	0,1	1,3
Цифрова інфраструктура	0,6	1,1	1,0
Фінансовий сектор	0,02	0,2	0,02
Разом	113,4	129,7	197,0

Джерело: KSE/проект «Росія заплатить», станом на 17.08.2022

2. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Економічна активність продовжує відновлюватись. За результатами опитування³, проведеного Європейською бізнес-асоціацією (ЕВА) серед своїх членів, всі опитані відновили свою діяльність, причому майже половина — повністю. Крім того, компанії покращили свій фінансовий стан. 30% опитаних вважають, що резервів вистачить більше ніж на рік, тоді як під час попереднього опитування в травні таких було 19%.

Крім того, Національний банк відновив⁴ опитування для розрахунку Індексу очікувань ділової активності (ІОДА). В лютому він склав 43,6 (зі 100), що дещо нижче нейтрального рівня (50, коли кількість оптимістів дорівнює кількості песимістів). Незважаючи на це, таке значення є гарною новиною. По-перше, це вище, ніж у червні (41,3). По-друге, це вище, ніж навіть в окремі довоєнні місяці (зокрема, ніж у січні цього року). Найбільше значення в торгівлі (48,7), найменше — в будівництві (35). Очікування суб'єктів промисловості та сфери послуг були на рівнях, близьких до середнього.

³ Бізнес покращив оцінку власної фінансової стійкості

<https://eba.com.ua/biznes-pokrashhyv-otsinku-vlasnoyi-finansovoyi-stijkosti/>

⁴ Бізнес адаптується до нових умов, однак зберігає негативні очікування щодо ділової активності

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/biznes-adaptuyetsya-do-novih-umov-odnak-zberigaye-negativni-ochikuvannya-schodo--dilovoyi-aktivnosti--dani-opituvannya-pidpriyemstv-u-lipni>

Падіння ВВП. Нових макроекономічних даних за останній місяць не публікували, але Національний банк деталізував свій прогноз щодо динаміки ВВП. Нацбанк очікує, що в третьому та четвертому кварталі цього року українська економіка скоротиться на 37,5%, порівняно з 39,3% у другому кварталі, що в цілому за рік дасть падіння на 33%. В першому кварталі наступного року економіка продовжить скорочуватись, але вже не так сильно (на 19%), а в другому кварталі відновиться зростання. В 2023-2024 роках український ВВП зросте на 5-6% на рік, але лише за умови повноцінного відкриття портів для експорту. Інакше зростання в наступному році складе лише 2%.

Металургія. Протягом січня-липня виробництво металургійної продукції скоротилось на 63% порівняно з аналогічним періодом минулого року. З серпня найбільше металургійне підприємство “АрселорМіттал Кривий Ріг” зупинило на три місяці роботу гірничо-збагачувального комбінату, посилаючись на несприятливу кон’юнктуру на зовнішніх ринках та високі витрати на логістику. Нагадаємо, що раніше Укрзалізниця підвищила тарифи на вантажні перевезення на 70% для чорних металів та на 141% для руди та коксу. Галузь намагається добитись, щоб її продукцію також включили до переліку товарів, транспортування яких морем гарантується багатосторонніми угодами.

Енергетика та пальне. Паливна криза завершилась. Черг на автозаправних станціях більше немає. Великі мережі продовжують скасовувати добові ліміти відпуску та відновлюють програми лояльності, призупинені ще в лютому. В липні, вперше з початку року, ціни на пальне знизились порівняно з попереднім місяцем (на 4,4%). Втім, річне зростання все ще значне (на 77,7%), і воно може збільшитись, якщо буде відновлене стандартне оподаткування, про що у владних колах говорять дедалі активніше. Нагадаємо, що наразі немає акцизу на пальне, а ставка ПДВ становить 7% замість 20%.

Експорт електроенергії до Європейського Союзу, розпочатий на початку липня, зростає. Європейська мережа операторів передачі електричної енергії ENTSO-E дозволила Україні збільшити експорт зі 100 до 250 МВт, і українські постачальники повністю скористались такою можливістю. Котирування експортних квот на аукціонах зростає. Всього з початку експорту національний оператор магістральних мереж «Укренерго» отримав від продажу таких квот 1,15 млрд грн. Зараз компанія працює над приєднанням до механізму ІТС (Inter-Transmission System Operator Compensation), що дозволить не платити за передачу при експорті, та, разом з польським оператором PSE, над збільшенням пропускної здатності до Польщі з 215 до 1000 МВт.

Втім, є ймовірність, що надлишку електроенергії в Україні не буде. Російські військові ставлять під ризик роботу Запорізької АЕС, найбільшої атомної електростанції в Європі. Вони посилили обстріли станції, причому цього разу не лише другорядних споруд, як це було ще в лютому, а й промислових майданчиків. Є ризики витоку радіації. Станція змушена була зупинити один з трьох працюючих реакторів. Крім того, агресори пошкодили лінії електропередач, і зараз лише одна поєднує ЗАЕС з енергосистемою України. Якщо і її знищать, станція перейде в режим блекауту. Наразі достеменно невідомо, чи це ядерний шантаж, чи намагання одночасно позбавити Україну значної генеруючої потужності та спробувати під’єднати станцію до енергосистеми Росії через Крим.

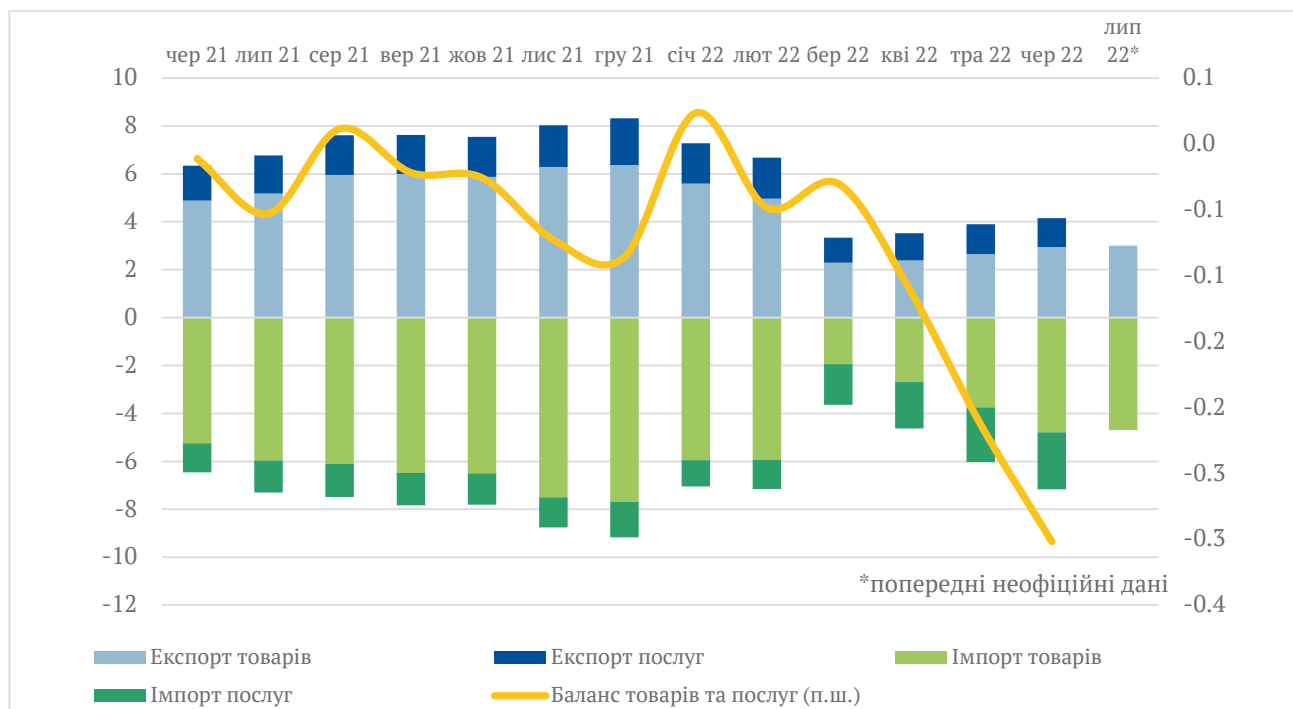
Сільське господарство. Очікування врожаю зросли порівняно з прогнозами на момент посівної. Міністерство аграрної політики та продовольства очікує, що врожай зернових та олійних культур складе 65-67 замість 60 млн т. Станом на 12 серпня аграрії вже зібрали 20,8 млн т зернових. Осінні польові роботи обійдуться в 80-90 млрд грн. Аграрії просять запровадити пільгову кредитну програму на кшталт тієї, що діяла під час посівної.

Головною подією на ринку стало розблокування моря для експорту зерна та добрив на 120 днів. І хоча наступного після підписання відповідної багатосторонньої угоди дня Одеський морський торговельний порт зазнав ракетного удару, поставки все ж розпочались. Спочатку з портів виходили деякі з кораблів, які там залишались від початку вторгнення (загалом таких було 68, із загалом 1,2 млн т вантажів), але згодом почали заходити і нові. За перші дев'ять днів дії угоди з портів вийшли 12 кораблів, до кінцевого пункту призначення дійшов один. Зараз експорт обслуговують порти Одеський, Південний та Чорноморськ, але згодом до угоди можуть також додати порти Миколаєва.

Розблокування портів принесе економіці 5,5 млрд дол. в 2022 році, як порахували в KSE Агроцентрі. Ціна страхування кораблів спочатку підвищилась у 20 разів (з 0,025% до 5%), але згодом знизилась до 1,5%. Ціни на зернові на внутрішньому ринку та котирування акцій українських агрохолдингів на західних біржах теж вирости.

Зовнішній сектор. Дефіцит платіжного балансу в червні склав 2,1 млрд дол. Це дещо більше, ніж у травні, коли дефіцит склав 1,9 млрд дол. При цьому стан поточного рахунку покращився. Профіцит зріс до 218 млн дол., тоді як у травні він був на рівні 110 млн дол. Це відбулось незважаючи на різке зростання імпорту (на 1046 млн дол.). Головна причина — значне зростання вторинних доходів (на 883 млн дол., переважно це іноземна допомога) і певне зростання експорту товарів (на 288 млн дол.). Зате фінансовий рахунок був зведений з дефіцитом 2,3 млрд дол., переважно через відтік коштів приватного сектору.

Рис. 2. Дефіцит торгового балансу, млрд дол.

Джерело: Національний банк України, Державна митна служба

3. МОНЕТАРНИЙ ТА ФІНАНСОВИЙ СЕКТОРИ

Зростання цін у місячному вимірі уповільнилося до 0,7% у липні (проти 3,1% у червні). У річному вимірі споживча інфляція у липні зростає до 22,2% (проти 21,5% у червні). Як і в попередні місяці, найбільше подорожчали продовольчі товари (+28,9% рік до року) та транспорт (+40,4% рік до року). У

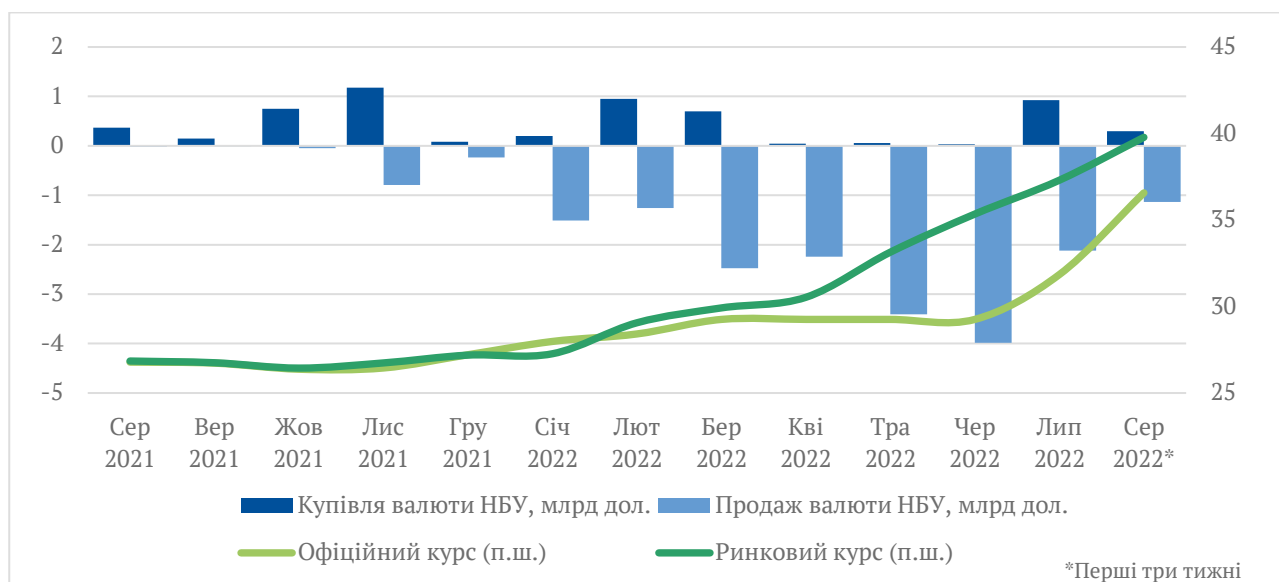
своєму першому від початку війни інфляційному звіті НБУ очікує прискорення інфляції до кінця року. НБУ вважає, що інфляція зрештою сягне 31% за підсумками 2022 року. Нацбанк прогнозує поступове зниження інфляції з 2023 року незалежно від тривалості війни через пригнічений споживчий попит.

Валютний ринок адаптується до нового офіційного курсу. 21 липня Національний Банк України підняв офіційний курс до 36,57 грн/дол. Таке рішення назріло давно, оскільки на підтримку курсу НБУ витрачав значні обсяги золотовалютних резервів: продаж валюти досяг свого піку у червні, коли НБУ продав 4 млрд дол. Уже за підсумками липня продаж валюти скоротився до 2,1 млрд дол., і НБУ зміг навіть викупити до резервів більше 900 млн дол. Зрештою, за перші два тижні серпня щотижневий продаж валюти НБУ скоротився удвічі порівняно з червнем — з 1 млрд до 500 млн дол. у середньому.

Значні обсяги отриманої іноземної допомоги (більше 2,7 млрд дол.) та купівлі валюти дозволили НБУ зменшити золотовалютні резерви всього на 370 млн дол. за підсумками липня.

На готівковому ринку гривня послабилася з 37,3–37,7 грн/дол. 15 липня до 39,9-40,2/грн дол. 15 серпня. Загалом для подальшого послаблення гривні наразі передумов немає, і курс, ймовірно, стабілізується близько позначки 40 грн/дол.

Рис. 3. Валютні інтервенції НБУ, млрд дол., та офіційний та ринковий курси грн/дол.

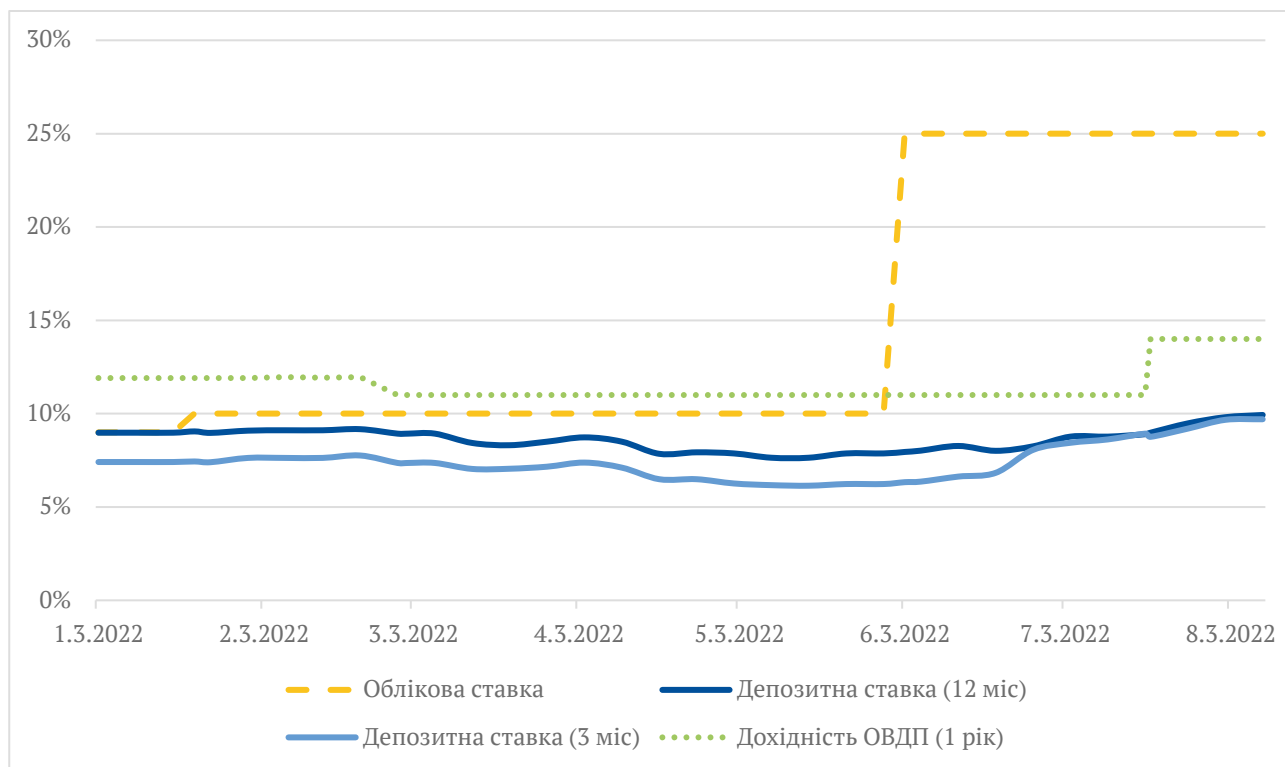

Джерело: НБУ

Банківський сектор продовжує працювати в умовах високої облікової ставки. Після незначного зростання, середні ставки за депозитами фізичних осіб (UIRD) встановилися на рівні близько 10% річних; водночас спред між 3 та 12-місячними депозитними ставками скоротився до 0,2 в.п. Більшість банків не бажає суттєво підвищувати депозитні ставки передусім через практично повне припинення кредитування і відсутність значної необхідності у залученні коштів. Також на небажання банків фіксувати вищі ставки за депозитами впливає очікування на швидке зниження облікової ставки. Однак, за підсумками останнього засідання Правління з питань монетарної політики, НБУ наголосив, що облікову ставку збережуть на рівні 25% щонайменше до II кварталу 2024 року.⁵

⁵ Національний банк України зберіг облікову ставку на рівні 25% <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-oblikovu-stavku-na-rivni-25>

Рис. 4. Рівень облікової ставки НБУ, ставок за споживчими депозитами у гривні (12 міс. та 3 міс.) та середньозважений рівень доходності гривневих ОВДП, %

Джерело: НБУ, UIRD

Почав проявлятися вплив високої облікової ставки на менші банки, які ще до війни зав'язали свою діяльність на кредитах рефінансування, отриманих в НБУ. За поточної облікової ставки вартість цих кредитів зросла до 27% річних. 9 серпня Національний Банк відніс до категорії неплатоспроможних Банк «Січ», що не зміг вчасно погасити свої зобов'язання перед НБУ.⁶ У зоні ризику опинилися ще з десяток подібних банків, які можуть мати труднощі з виплатою відсотків за кредитами рефінансування.

⁶ АТ "БАНК СІЧ" віднесено до категорії неплатоспроможних <https://bank.gov.ua/ua/news/all/at-bank-sich-vidneseno-do-kategoriyi-neplatospromojnih>

4. ФІСКАЛЬНИЙ СЕКТОР

На момент підготовки цього звіту були доступні лише попередні дані Державної казначейської служби про податкові надходження за липень, обмежені описом основних джерел бюджетних надходжень.

Таблиця 2. Баланс державного бюджету, млрд грн

	Тра.22	Чер.22	Лип.22	% до Чер.22	% до Лип.21 ⁷
Внутрішній ПДВ	18,3	11,7	35,4	303%	216%
<i>Внутрішній ПДВ сплачений</i>	<i>18,3</i>	<i>21,2</i>	<i>35,4</i>	<i>167%</i>	<i>118%</i>
<i>Внутрішній ПДВ відшкодований</i>	<i>0,0</i>	<i>-9,5</i>	<i>0,0</i>	<i>0%</i>	<i>0%</i>
ПДВ на імпорт	8,9	11,9	20,2	170%	54%
Акцизи на внутрішнє в-во	4,0	7,1	5,0	70%	52%
Акцизи на імпорт	4,0	1,5	2,8	187%	33%
Всього податки на споживання	35,0	32,2	63,4	197%	88%
Податок на прибуток підприємств	19,6	3,1	4,8	155%	197%
Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)	11,1	12,6	13,3	106%	93%
Всього податки на доходи/прибуток	30,7	15,7	18,1	115%	108%
Рента за користування надрами	11,7	2,8	3,6	129%	64%
Податки на міжнародну торгівлю	0,6	0,6	1,9	317%	47%
Сукупні податкові надходження	79,3	50,7	87,0	172%	88%
Власні неподаткові надходження	11,9	18,8	11,4	61%	127%
Сукупні власні доходи	91,6	69,5	98,4	142%	91%
<i>у відсотках від видатків</i>	<i>0,41</i>	<i>0,28</i>	<i>0,54</i>	<i>n/a</i>	<i>n/a</i>
Грантове фінансування	15,9	38,0	80,4	212%	65902%

⁷ З урахуванням індексу споживчої інфляції за 12 місяців

Сукупні видатки	225,5	248,7	182,5	73%	151%
Дефіцит (+)/Профіцит (-)	118,0	141,2	3,7	3%	31%

Джерело: Державна казначейська служба

Надходження від податків на споживання вирости майже вдвічі відносно червня та склали 88% від показника липня 2021 року, з поправкою на споживчу інфляцію (22,2% рік до року). Надходження від ПДВ зросли в абсолютному вимірі на 22,5 млрд грн, при цьому внутрішнє виробництво та імпорт дали однаковий відносний приріст податку.

Одним із факторів такого зростання є вибіг у липні перенесених граничних строків реєстрації податкових накладних за попередні періоди після початку війни. Відтак органічний приріст є істотно меншим, і у серпні слід очікувати спад надходжень від податків на споживання відносно попереднього місяця.

Відновлення довоєнного оподаткування імпорту стало ключовим фактором росту "імпортного" ПДВ, а також податків на міжнародну торгівлю. Нагадаємо, з 1 липня відновлено оподаткування ПДВ імпорту, що здійснюється підприємцями на спрощеній системі оподаткування, та повернуто ввізні мита.

Також у липні держава практично не відшкодувала ПДВ підприємцям. Накопичення бюджетної заборгованості перед експортерами негативно вплине на їхнє фінансове становище через вимивання оборотного капіталу. Також це виштовхуватиме експортерів у тіньову економіку, через необліковане придбання товарів, наприклад зерна – агротрейдерами.

Продовжили зростати надходження від податку на доходи фізичних осіб: +6% до минулого місяця, 93% від надходжень липня 2021 року з урахуванням інфляції. Видатки на грошове забезпечення армії, з яких утримується ПДФО, продовжили ріст, однак дозвіл для бізнесу припинити виплати заробітної плати мобілізованим працівникам вплинув на зменшення надходжень.

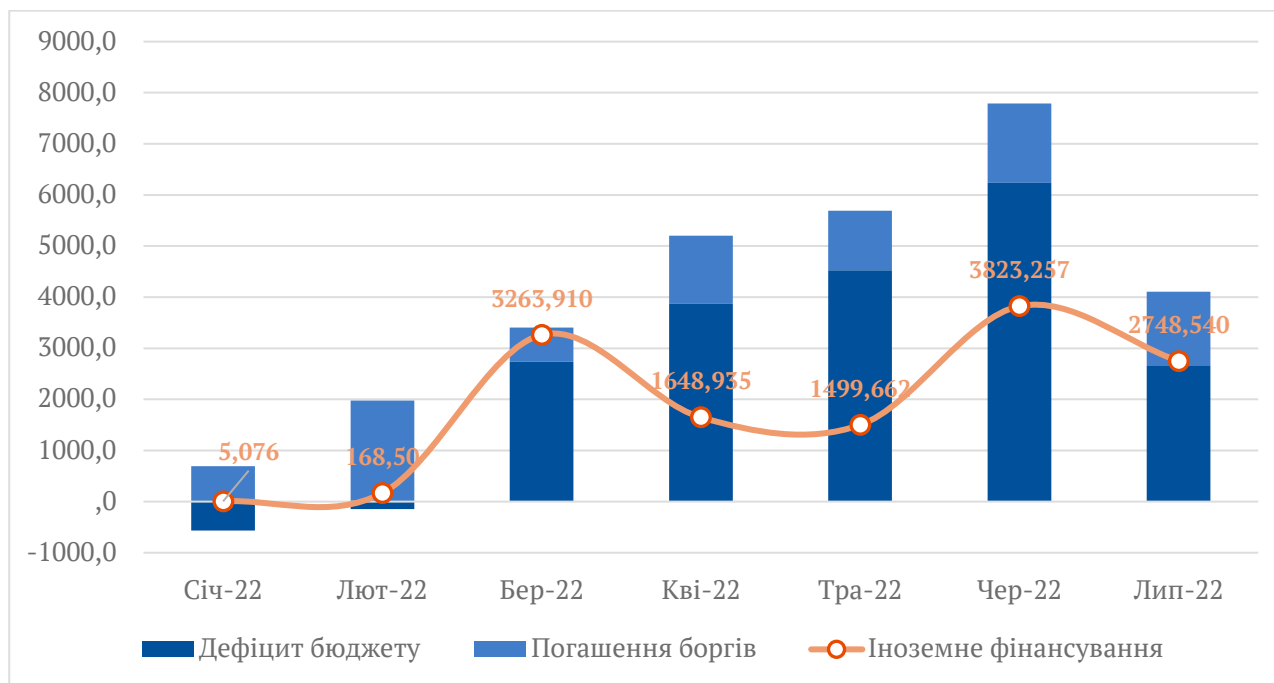
Іноземної допомоги у липні надійшло менше, ніж у червні. Загалом за місяць Україна отримала 2,7 млрд дол. іноземного фінансування. Особливістю липня стало те, що всі отримані кошти були грантовими – 1,7 млрд дол. від Сполучених Штатів та 1 млрд євро від Німеччини.

Протягом серпня (станом на 18 серпня) Україна отримала вже більше 1,6 млрд дол. іноземної допомоги: 1 млрд євро кредиту ЄС та 200 млн Італії, 350 млрд дол. кредиту Канади, 88 млн дол. кредиту Світового Банку та 1 млн дол. гранту від Албанії, що стало першим фінансовим внеском цієї країни у підтримку українського бюджету.

Розподіл джерел фінансування потреб бюджету від початку повномасштабної війни залишається практично незмінним: 52% – іноземна допомога, 31% – продаж ОВДП НБУ, 17% – продаж державних облігацій іншим покупцям.

Більші обсяги наданої допомоги в останні місяці дозволили НБУ зменшити монетарне фінансування бюджету; однак, НБУ може повернутися до такої практики, якщо допомога надходитиме нестабільно.

Рис. 5. Надходження іноземних коштів та потреби у фінансуванні, 7 місяців 2022, млн дол.⁸

Джерело: Міністерство фінансів, НБУ, розрахунки ЦЕС (фінансування державного бюджету України коштом грантів міжнародних партнерів ми вважаємо фінансуванням дефіцитом, а не джерелом доходів).

Протягом липня обсяги обіцяної іноземної допомоги зросли до 34 млрд дол.: Європейський інвестиційний банк оголосив про додатковий кредит Україні у розмірі 1,59 млрд євро. Грантова підтримка складає 32% від усієї обіцяної допомоги, кредити — 60%, кредитні гарантії — 8%.

Рис. 6. Головні іноземні донори державного бюджету України, млн дол.

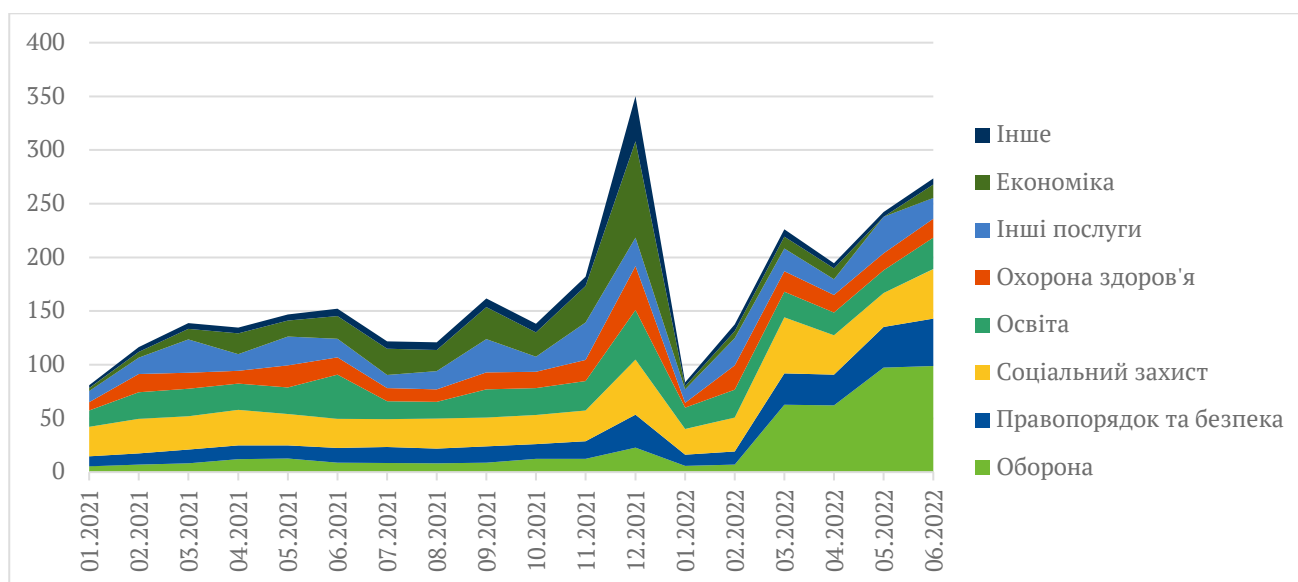

⁸ З метою послідовності та узгодженості, іноземні гранти було додано до дефіциту бюджету

Загалом майже за півроку повномасштабної війни Україна отримала 14,4 млрд дол. іноземних грантів та кредитів. Це залишає майже 20 млрд дол. невиділених коштів допомоги. За умови, що всі кошти надходять, і надходять стабільно, цього вистачить на 4 місяці повного покриття 5-мільярдної потреби у фінансуванні бюджету, про яку не раз говорили українські високопосадовці.

Крім того, іноземні кредитори погодились на відстрочку виплат за єврооблігаціями України (standstill), яку український уряд запропонував щодо 13 випусків на суму 22,6 млрд дол., а також двох гарантованих державою випусків на 1,5 млрд дол. Це дозволить зекономити на обслуговуванні боргу 6 млрд дол. у 2022-2024 роках. Рейтингові агенції S&P та Fitch підвищили рейтинг України до CCC+ та CC, відповідно, що навіть вище, ніж було до зниження рейтингу до RD/SD (обмежений/вибірковий дефолт), внаслідок успішної пропозиції зробити standstill.

Рис. 7. Структура бюджетних видатків, млрд грн

Джерело: Державна казначейська служба

Після червневого піку видатків держбюджету (248,7 млрд грн), у липні касові видатки знизилися до 174,9 млрд грн. На дату підготовки цього звіту липневі дані за функціональною класифікацією даних були відсутні. Згідно попередніх даних за економічною класифікацією, найбільша категорія видатків, заробітна плата, зменшилася у липні на 17,9% до червня, і склала 81,7 млрд грн, з них грошове утримання військовослужбовців – 62 млрд грн. Закупівлі товарів та послуг зменшилися на 26,8% до попереднього місяця, і склали 42 млрд грн. Також всього 3,1 млрд грн було витрачено на обслуговування боргових зобов'язань, що в чотири рази менше, ніж у червні⁹. Виходячи зі статистики видатків за останні місяці, можна припустити, що за поточної воєнної ситуації видатки на оборону стабілізувалися.

⁹ У липні видатки становили 174,9 мільярда гривень <https://ukurier.gov.ua/uk/news/u-lipni-vidatki-stanovili-1749-milyarda-griven/>

5. РИНОК ПРАЦІ

За авторством економістки Ганни Сахно.

Від початку повномасштабного вторгнення Росії, Держстат не оприлюднює даних про ринок праці. Війна значно ускладнює масові репрезентативні опитування громадян, на основі яких розраховуються показники зайнятості та безробіття.

Ми спробували зробити оцінку поточного попиту та пропозиції робочої сили за наявними непрямими показниками, результатами соціологічних опитувань та за даними приватного сектору.

За різними оцінками, **близько третини українців нині залишаються без роботи**. У своєму липневому Інфляційному звіті Національний банк дає оцінку безробіття у 35%.¹⁰ Опитування групи «Рейтинг» наприкінці липня показує, що 39% українців, які працювали до війни, зараз не працюють (у червні цей показник складав 35%).¹¹

Ця цифра враховує і безробітних, і тих, хто не має роботи і не шукає. Гострою залишається ситуація з фінансовою стійкістю сімей: 41% відповіли, що мають заощаджень максимум на один місяць (відсоток більший за середній — на Сході та Півдні країни).

Рівень безробіття майже вдвічі вищий серед внутрішньо переміщених осіб. Згідно з липневим опитуванням Міжнародної організації з міграції (МОМ)¹², 60% тих, хто мали роботу до свого переміщення, нині її втратили. За розрахунками організації, наразі понад 6,6 млн осіб, або 15% від загального населення України, є внутрішньо переміщеними.

Якщо розглядати виключно зареєстроване безробіття, то його сплеску в Україні не помітно. Станом на 1 серпня, на обліку у Державному центрі зайнятості перебувало 296,7 тис. осіб, 63% з них — жінки.¹³ Це на 19 тис. менше, ніж місяцем раніше, і значно менше, ніж під час пандемії коронавірусу.

Проте варто зауважити, що до війни приблизно третина від загальної кількості безробітних у країні ставали на облік. Багато хто продовжує пошук самостійно через знайомих та комерційні портали і не покладається на допомогу держави.

На ринку зберігається значний дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили. Кількість резюме, розміщених на українських порталах для пошуку роботи, все ще на третину вища за рівень до 24 лютого. Водночас роботодавці трохи наростили активність пошуку працівників в останній літній місяць, хоча кількість пропозицій роботи у півтора рази менша, ніж було перед вторгненням.

---

10 Національний банк України. Інфляційний звіт, липень 2022.

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-lipen-2022-roku>

11 Соціологічна група «Рейтинг». П'ятнадцяте загальнонаціональне опитування. Україна під час війни. Зайнятість і доходи (23-24 липня 2022).

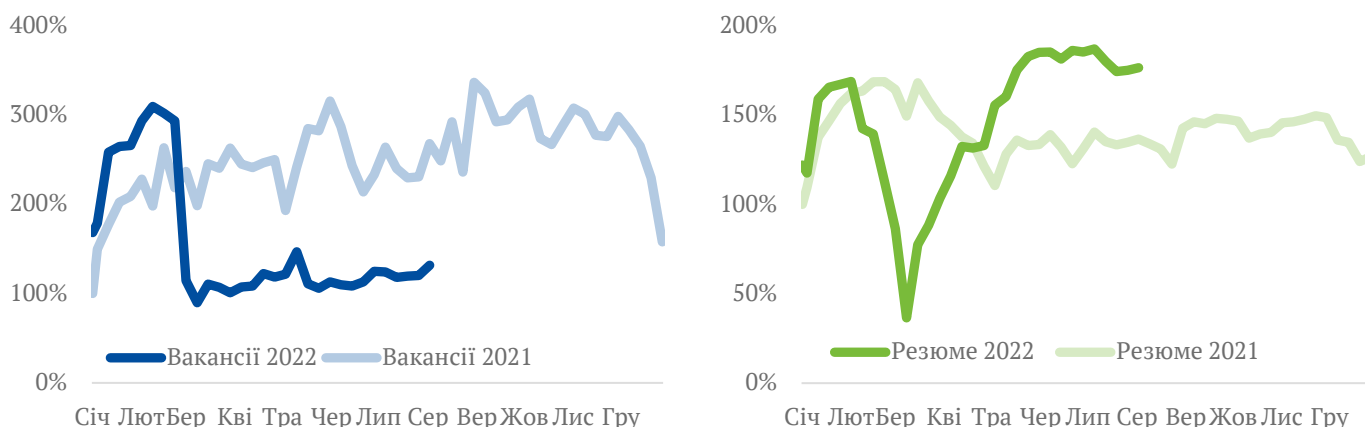
https://ratinggroup.ua/research/ukraine/pyatnadcat_obschenaci_opros_ukraina_vo_vremya_voyny_zanyatost_i_dohody_23-24_iyulya_2022_goda.html

12 Міжнародна організація міграції. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні, опитування загального населення, раунд 7-23 липня 2022 року.

<https://displacement.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-7-23>

13 Згідно з офіційними даними Державного центру зайнятості України.

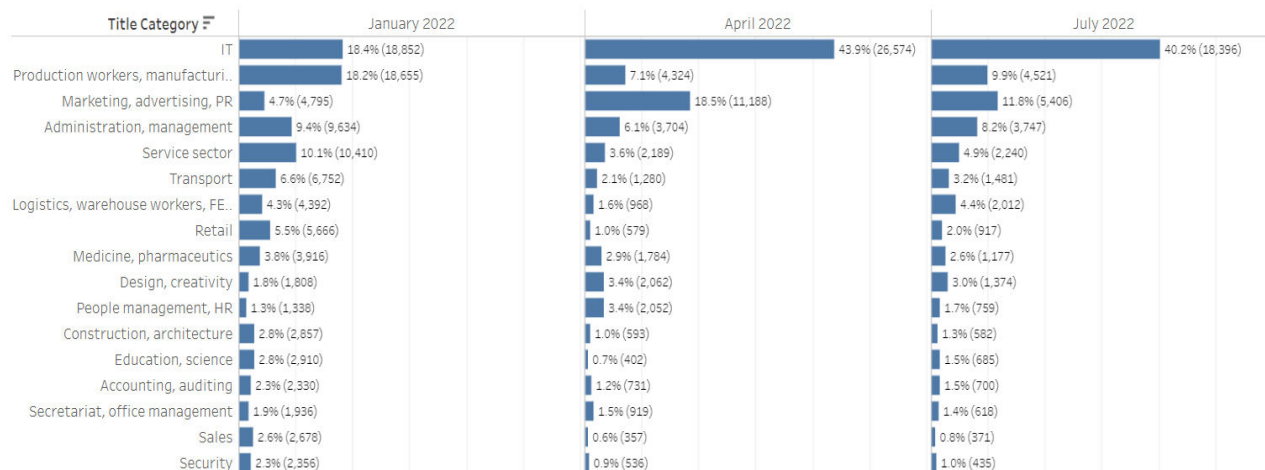
Рис. 8. Динаміка кількості резюме та вакансій, 2021-2022

Джерело: синтетичні індекси кількості нових вакансій та резюме, перший тиждень 2021 року = 100%, за даними rabota.ua, work.ua та Jooble, розрахунки ЦЕС.

Пошукова активність з боку роботодавців змінилась за секторами. За даними порталу для пошуку роботи Jooble, значно впала кількість вакансій у робітничій сфері (через закриття, пошкодження та фізичне знищення підприємств), сфері обслуговування, ритейлі (зменшення попиту та купівельної спроможності українців).

Рис. 9. Динаміка розподілу вакансій по категоріях, січень-липень 2022 року

Примітка: частка вакансій у загальній кількості вакансій станом на 1 серпня, 1 травня та 1 лютого 2022 р. Загальна кількість вакансій на порталі впала на 60% у порівнянні з 24 лютого 2022 р.

Джерело: Jooble, розрахунки ЦЕС.

Станом на 1 серпня, кількість вакансій у базі Державного центру зайнятості складала 24,5 тис. одиниць (на 65% менше, ніж на відповідну дату минулого року), що на порядок менше, ніж кількість навіть офіційно зареєстрованих безробітних. Роботодавці, які звернулись до державних центрів зайнятості із запитом про пошук працівників, відносно частіше пропонують роботу у переробній промисловості, гуртовій та роздрібній торгівлі, транспортному та сільськогосподарському секторах. За даними OLX Робота, попри загальне зменшення вакансій, у відносному попиті серед робітничих спеціальностей — водії, продавці, вантажники та різнороби. У агросекторі теж активно наймають. Це не завжди

збігається з бажаннями тих, хто шукає роботу. Шукачі найчастіше відгукуються на пропозиції роботи копірайтерами, диспетчерами. У ТОП-3 за відгуками — служба в армії.¹⁴

Таблиця 3. Найпопулярніші за кількістю вакансії та середня запропонована заробітна плата

Назва посади, ДЗСУ (серпень 2022)	Середня запропонована зарплата, ДЗСУ, грн	Назва посади, OLX (червень 2022)	Середня запропонована зарплата, OLX, грн
Швачка	8755	Водій	20000
Водій	10838	Продавець	10000
Продавець	6851	Вантажник	11000
Підсобний робітник	7630	Різнороб	9000
Бухгалтер	9000	Охоронець	9000
Кухар	7550	Швачка	14000
Робітник з комплексного прибирання та утримання будинків з прилеглими територіями	7487	Кур'єр	22500
Вчитель закладу загальної середньої освіти	8078	Кухар	11000
Продавець-консультант	7346	Перукар	12000
Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування	9814	Доглядальниця	8500

Джерело: ДЗСУ, блог OLX Робота.¹⁵

Закордонні компанії пропонують більше вакансій для українців. За даними європейських країн, значна кількість українців, які знайшли прихисток у Європі, працевлаштувались. Найбільше — у Польщі (372 тис. від початку повномасштабної війни)¹⁶ та Чехії (73,9 тис.)¹⁷.

¹⁴ BBC News Україна. "Не думала, що колись буду гастарбайтером". Чи є в Україні масове безробіття? (27 липня 2022р.). <https://www.bbc.com/ukrainian/news-62039943>

¹⁵ OLX Робота. Дайджест ринку праці: як змінилися зарплати в робітничій сфері (12 липня 2022р.). <https://blog.olx.ua/28910/dajdzhest-rinku-praci-jak-zminilis-zarplati-v-robotnichij-sferi/>

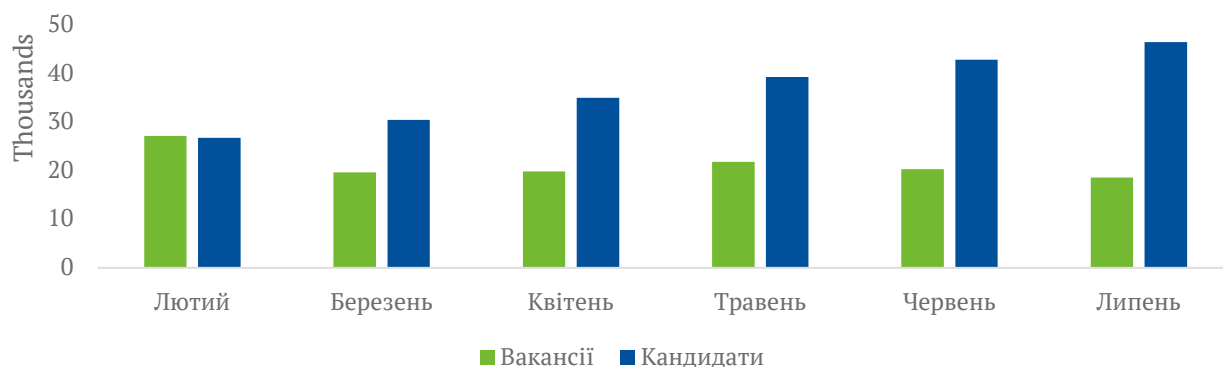
¹⁶ Через біженців з України в Польщі найнижче безробіття за останні 32 роки, УНІАН (11 серпня 2022). <https://www.unian.ua/world/chez-bizhenciv-z-ukrajini-v-polshchi-naynizhche-bezrobittya-za-ostanni-32-roki-novini-svitu-11937870.html>

¹⁷ У Чехії практично немає безробіття: скільки українських біженців працевлаштували, Обозреватель (10 серпня 2022). <https://news.obozrevatel.com/ukr/economics/economy/u-chehii-praktichno-nemae-bezrobittya-skilki-ukrainskih-bizhentsiv-pratsevlashtovali.htm>

Ринок праці перебуває на боці роботодавця. Дані Державного центру зайнятості дають приблизне уявлення про навантаження на вільні робочі місця. Станом на початок липня, в середньому по Україні, на одне вільне місце претендувало 13 безробітних.¹⁸ Для порівняння, на ту саму дату минулого довоєнного року попит складав п'ять осіб. У регіональному розрізі найскладніше знайти роботу в областях, на території яких ведуться або велись бойові дії: Донецькій та Миколаївській (37 безробітних претендують на одне робоче місце), Чернігівській (27 осіб) та Запорізькій (25 осіб) областях.

Кількість бажаючих працювати значно перевищує наявну кількість вакансій навіть в українському ІТ. За даними сервісу для пошуку роботи Djinni, станом на кінець липня, кількість шукачів роботи вдвічі перевищувала попит на них. ІТ був одним з секторів, де навіть протягом «карантинного» 2021 року кількість ІТ-вакансій перманентно перевищувала кількість резюме.¹⁹ Війна негативно вплинула на один з найбільш захищених від ризиків (можливість працювати віддалено, орієнтація на іноземних замовників) секторів української економіки, попри те, що експорт ІТ-послуг зріс майже на чверть і перевищив 3,7 млрд доларів США у першому півріччі 2022 року.²⁰

Рис. 10. Попит та пропозиція серед ІТ-фахівців

Джерело: Djinni.

¹⁸ ДСЗУ. Ситуація на ринку праці та діяльність Державної служби зайнятості у січні-червні 2022 року. <https://www.dcz.gov.ua/analitics/67>

¹⁹ Опендатабот. Коронавірус - український бізнес на карантині. <https://opendatobot.ua/business-quarantine>

²⁰ За даними Національного Банку України.

6. СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА. ОПАЛЮВАЛЬНИЙ СЕЗОН

За авторством Євгена Червяченка, консультанта Berlin Economics.

Повномасштабна війна Росії проти України призводить до подальших викликів енергетичної та теплової систем. Станом на середину серпня 2022 року, енергетичний сектор зазнав прямих збитків у розмірі 1,8 млрд дол. Ці збитки матимуть значні наслідки для майбутнього опалювального сезону, оскільки впливатимуть на існуючу структуру попиту та пропозиції.

Поточний стан ринку газу

Оскільки промисловість, житло та інфраструктура були значно пошкоджені, споживання газу скоротилося приблизно на 40%. Таким чином, до серпня 2022 року Україна спромоглася накопичити в підземних сховищах 12,2 млрд м³²¹ природного газу порівняно з 11,3 млрд м³ за аналогічний період 2021 року²². Промисловість, бюджетні організації та інші не побутові споживачі у 2021 році використали 44,6% природного газу, домогосподарства споживали близько 32%, теплогенеруючі компанії – 24%²³. Загалом "Нафтогаз" має забезпечити накопичення 19 млрд м³ газу до 1 жовтня 2022 року²⁴.

Накопичення ресурсу здійснюється приблизно на тому самому рівні, що й у процесі підготовки до опалювального сезону 2021/2022. Але прогнозований обсяг споживання природного газу на 2022 рік становить 21 млрд м³²⁵, що на 22% менше, ніж у 2021 році. Тому при сприятливій зовнішній та внутрішній ситуації накопичення запасів поточного рівня буде достатньо для задоволення попиту, що скоротився. Крім того, експорт природного газу, як і вугілля та нафтового палива, заборонений урядом²⁶.

Водночас, за оцінками керівництва Нафтогазу, близько 94% добового видобутку газу мають високий ризик²⁷ вимушеного припинення через близькість об'єктів до лінії фронту. Ще один ризик пов'язаний із імпортом. Україна імпортувала з ЄС 2,6 млрд м³ природного газу^{28,29}, лівова частка цього імпорту припадала на Угорщину та складала 2,2 млрд м³. Цього року "Газпром", ймовірно, значно скоротить можливості імпорту з ЄС. Очікується, що обсяги транзиту природного газу з Росії продовжуватимуть знижуватися (або навіть впадуть до нуля), а це означає, що ресурсів для зворотного транзиту буде недостатньо.

21 Кабінет Міністрів України, 2022a, <https://www.kmu.gov.ua/news/5-serpnia-sytuatsiia-v-enerhetytsi>

22 Кабінет Міністрів України, 2022b, <https://www.kmu.gov.ua/news/premier-ministr-ukraina-vzhe-maie-113-mlrd-kubiv-hazu-naftohazu-postavlene-zavdannia-maty-19-mlrd-kubiv-hazu-do-opaliuvalnoho-sezonu>

23 Енергетична карта, 2022a. <https://map.ua-energy.org/uk/resources/ec1dfaf7-e9de-4eab-ac08-323f75cec2f8/>

24 Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 982 Деякі питання діяльності акціонерного товариства "Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України"

25 Інтерфакс Україна, 2022a, <https://interfax.com.ua/news/economic/849209.html>

26 Постанова КМУ № 666 від 10.06.2022 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/666-2022-%D0%BF#Text>

27 Інтерфакс Україна, 2022b. <https://ru.interfax.com.ua/news/economic/849142.html>

28 Енергетична карта, 2022b. https://map.ua-energy.org/uk/search/resources/?search_query=%D1%96%D0%BC%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82+%D0%B3%D0%B0%D0%B7%D1%83

29 УКРІНФОРМ., 2022. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2855889-ukraina-vitratila-34-milarda-na-pidgotovku-donulovogo-tranzitu-gazu.html>

В цьому разі газотранспортну систему доведеться перевести на фізичний реверс (особливо у разі проблем із транзитом газу), щоб доставити газ на схід України з газосховищ, розташованих на заході, як це було у 2009³⁰ та 2020 роках³¹. У зв'язку з цим уряд робить ставку на власний видобуток газу в Україні. 2022 року Україна планує видобути 18,5 млрд м³ природного газу³², що лише на 6,6% менше, ніж у 2021 році.

Виробництво електроенергії: Необхідно замінити імпорт вугілля з Росії

У 2021 році близько 42% електроенергії споживала промисловість, 30,5% — населення, 12% — державні установи та 7% — малі та середні підприємства³³. Загальне споживання електроенергії країни знизилося від початку повномасштабного вторгнення на 33,5% у річному обчисленні. Споживання електроенергії промисловістю знизилося на 64%, а населення споживало на 24% менше електроенергії, ніж у довоєнний період³⁴.

Основними виробниками електроенергії є атомні електростанції, які виробляли 55% електроенергії³⁵. Енергетична система України включає 4 атомні електростанції, що експлуатуються державною компанією "Енергоатом". Запорізька атомна електростанція, що виробляє близько чверті електроенергії в Україні, зараз перебуває під російською окупацією, що викликає тривожну ескалацію та ризики, які зростають, для подальшої роботи і цілісності станції.

Ще однією проблемою "Енергоатому" є зміна структури споживання електроенергії у поєднанні з необхідністю субсидувати тариф на електроенергію для населення. Понад 60% електроенергії, що виробляється "Енергоатомом", відпускається населенню за тарифом, встановленим урядом³⁶. Виконання цієї соціальної функції компенсувалося комерційно вигідною відпускнуою ціною електроенергії для промисловості.

Основною проблемою підготовки до майбутнього опалювального сезону для теплоелектростанцій є закупівля достатньої кількості вугілля. Після 2014 року Україна втратила майже всі шахти, які видобувають антрацитове вугілля, що призвело до постійного дефіциту пропозиції. Неспроможність задовольнити попит внутрішнього виробництва Україна компенсувала імпортом. У 2021 році 62% імпорту кам'яного вугілля та антрациту надійшло з Росії³⁷. Цей вид вугілля також використовувався в металургії, але зараз ця індустрія здебільшого зупинена.

Аналогічно ситуації з природним газом, Мініенерго заявляє, що Україна покладатиметься на власний видобуток вугілля³⁸, і не надає жодної інформації у відкритому доступі про перспективний імпорт вугілля чи допомогу. Ситуація з газовим вугіллям краща, оскільки "Павлоградвугілля", найбільше

---

31 Biz, 2022, <https://biz.nv.ua/ukr/experts/yakshcho-rosiya-zupinit-tranzit-gazu-naslidki-dlya-ukrajini-50212587.html>

32 Інтерфакс Україна, 2022c. <https://interfax.com.ua/news/economic/849209.html>

33 Укренepro, 2021, <https://ua.energy/zagalni-novyny/za-9-misyatsiv-2021-roku-spozhyvannya-elektroenergiyi-v-ukrayini-zroslo-na-majzhe-7/>

34 Верховна Рада України raine, 2022a <https://kompek.rada.gov.ua/uploads/documents/30756.pdf>

35 Дані за 2020 рік, пізнішої офіційної статистики немає.

36 Верховна Рада України, 2022a, <https://kompek.rada.gov.ua/uploads/documents/30756.pdf>

37 Експро Консалтинг, 2022. <https://expro.com.ua/novini/ukrana-mportuvala-v-2021r-kamyanogo-vuglyya-ta-antracitu-na-2488-mlrd-z-yakih-62-z-rf>

38 УНІАН, 2022, <https://www.unian.ua/economics/energetics/ukrajina-cogo-opalyuvalnogo-sezonu-bude-rozrahovuvati-na-vlasne-vugillya-minenergo-novini-sogodni-11926161.html>

підприємство з видобутку газової марки вугілля, залишається на території, яку контролює Україна. Крім того, Україна отримала 79 тис. т газового вугілля як гуманітарну допомогу від Австралії³⁹.

За словами голови Комітету з питань енергетики Верховної Ради Андрія Геруса, для опалювального сезону 2022/2023 років Україні необхідно накопичити 2,2 млн т вугілля на додачу до вже накопичених 1,7 млн т⁴⁰. Для порівняння: планові показники накопичення вугілля, встановлені Міністерством енергетики перед опалювальним сезоном 2021/2022 року, становили 3 млн. т⁴¹. Проте логістика залишається ключовою перешкодою, особливо через блокаду Чорного моря Росією.

Влада забезпечує доступність енергоресурсів для домогосподарств

Домашні господарства будуть захищені від підвищення цін на природний газ та тепло дією закону який нещодавно підписав Президент (раніше відомого, як законопроект 7427). Ціна на природний газ для домашніх господарств, товариств власників житла та житлово-будівельних кооперативів фіксується на рівні 24 лютого 2022 року. Крім того, постачальникам газу забороняється вчиняти дії, пов'язані зі стягненням заборгованості, наприклад судові розгляди чи відключення неплатників. Також уряд продовжує ПСО електроенергії для домогосподарств. Крім того, уряд не планує вносити будь-які зміни до існуючої схеми житлових субсидій, спрямованих на подвійну систему обмеження цін та використання вже існуючої адресної схеми житлових субсидій.

Водночас держава надає різні схеми гарантій для енергетичних компаній. Теплогенеруючі/теплопостачальні підприємства, оператори газорозподільних мереж та постачальники природного газу мають право на компенсацію різниці між фіксованими тарифами та фактичними витратами, а також на компенсацію витрат на ремонт пошкоджених генеруючих потужностей та мереж та на компенсацію деяких видів заборгованості споживачів.

Ці заходи планується фінансувати із державного бюджету. Доходи бюджету, відповідно, мають бути збільшені за рахунок виплати дивідендів та авансових платежів від податків на прибуток державними енергетичними компаніями та міжнародної допомоги.

Імовірною проблемою стане збільшення потреби у фінансуванні субсидій. За даними Національного банку України, війна викликала безпрецедентне зростання рівня безробіття, яке склало близько 35%, а падіння зарплат у приватному секторі варіювалося від 25% до 50% порівняно з довоєнним часом⁴². Загалом це може негативно позначитися на платіжній дисципліні оплат за енергію та призвести до додаткових збитків компаній.

Висновок

Підбиваючи підсумки, можна сказати, що накопичення енергоресурсів відбувається приблизно тими ж темпами, що й у попередній опалювальний сезон. Проте попит знизився приблизно на 40% рік до року як у промисловому, так і у житловому секторі. Найбільші ризики пов'язані не з браком газу чи вугілля, а насамперед із можливими атаками на енергетичну інфраструктуру у пік опалювального сезону. Уряд планує компенсувати брак фінансових ресурсів та збереження тарифів на поточному

39 Міненерго України, 2022b, <https://mev.gov.ua/novyna/pershi-39-vahoniv-vuhillya-z-avstraliyi-prybulu-na-ukrayinsku-tes>

40 Верховна Рада України, 2022b. <https://www.rada.gov.ua/news/razom/225585.html>

41 Міненерго України, 2022c, http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=245566709

42] Національний банк України, 2022. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q3.pdf?v=4

рівні за рахунок залучення міжнародної допомоги та збільшення внутрішнього квазіфіскального боргу. Фінансовий тягар лягає на найбільші державні енергетичні компанії: "Нафтогаз", "Енергоатом", "Укренерго" та державний бюджет.

Враховуючи статус кандидата в члени ЄС, Україні доведеться розглянути питання щодо продовження реформ енергетичної політики, щоб завершити гармонізацію свого законодавства та ринків із країнами-членами ЄС та замінити імпорт енергії з Росії на різних ринках. Для процесу відновлення потрібне відновлення житлового фонду та промисловості на основі енергоефективності.